Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

24.8.2020

00.00.01.00.01
SMDno-2019-1394

Eduskunta, liikenne- ja viestintävaliokunta

Lausunto hallituksen esityksestä HE 98/2020 vp, hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt asiantuntijalausuntoa sisäministeriöltä koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 98/2020 vp). Sisäministeriö on pyytänyt asiassa lausunnot poliisiosastolta, kansallisen turvallisuuden yksiköltä, pelastusosastolta sekä rajavartio-osastolta.

Poliisiosaston lausunto

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt asiantutijalausuntoa sisäministeriötä. Asiantutijalausuntoa on pyydetty myös Poliisihallitukselta ja suojelupoliisilta, jotka antavat omat lausuntonsa luonnokseen. Hallituksen esitysluonnos sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta sisältää täsmennyksiä verkkotoimiluvan myöntämiseen, siirtämiseen ja taajuuksien käyttöoikeuden vuokraamiseen sekä radioluvan ja taajuusvarauksen myöntämiseen.

Sisäministeriön poliisiosaston näkemyksen mukaan on tärkeää huomioida turvallisuusnäkökohdat ja turvallisuusviranomaisten toimintaedellytykset verkkotoimilupien ja radiolupien myöntämisessä. Kuten hallituksen esityksen perusteluissa ansiokkaasti todetaan, viestintäverkkojen ja viestintäpalveluiden luotettavuus ja turvallisuus ovat ehdottomia edellytyksiä yhteiskunnan elintärkeille toiminnoille. Viestintäverkot ovat osa kriittistä infrastruktuuria, jonka varassa toimivat useimmat yhteiskunnan, kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen kannalta välttämättömät palvelut. Näiden palveluiden on toimittava luotettavasti sekä normaalioloissa, normaaliolojen häiriötilanteissa, että poikkeusoloissa.

Poliisiosasto kannattaa säädöksiin esitettyjä muutoksia, joissa huomioidaan painavat perusteet sekä kansallinen turvallisuus radiolupien sekä verkkotoimilupien myöntämisessä, siirtämisessä ja vuokrauksessa. Tämä on huomioitu myös kansallisessa 5G-verkkojen turvallisuutta koskevassa riskiarviotyössä.

Tekniikan kehittyessä ja muun muassa 5G-verkkojen käyttöön otettaessa esitutkintaviranomaiset saattavat uusien salauskerrosten sekä sirpaleisen ja virtuaalisen rakenteen myötä menettää pääsyn tärkeisiin tietoihin tai se saattaa ainakin merkittävästi vaikeutua. Esitutkintaviranomaisten toimintakyvyn heikke-

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo@intermin.fi | www.intermin.fi

neminen vaarantaa oikeusturvan toteutumisen ja rapauttaa luottamusta kyberympäristöön. Tästä syystä on keskeistä varmistaa myös lainsäädännössä, että esitutkintaviranomaisten nykyinen toimintakyky turvataan.

Sisäministeriö (kansallisen turvallisuuden yksikkö ja poliisiosasto) on osallistunut valmistelutyöhön koskien pykäliä 244 a ja b §. Sisäministeriö kannattaa ehdotettua sääntelyä kansallisen turvallisuuden vaarantumisen torjumiseksi viestintäverkoissa. On tärkeää, että viranomaisilla on mahdollisuus arvioida ja torjua kansallisen turvallisuuden vaarantumista viestintäverkoissa. Ehdotetun säännöksen, 244 a §, mukainen kansallisen turvallisuuden arviointi perustuu sisäasiain-, ulkoasiain- ja puolustushallinnon antamiin lausuntoihin. Sisäministeriö pitää tärkeänä, että ehdotettu sääntely on taannehtivaa, jotta kansallinen turvallisuus voidaan taata kehittyvässä viestintäverkossa. Valmistelussa on kattavasti huomioitu eri hallinnonalojen näkemyksiä. Sisäministeriö pitää ehdottoman tärkeänä, että verkkoteknologian kehittyessä lainsäädäntöä päivitetään tarpeen mukaan niin, että kansallisen turvallisuuden vaarantuminen viestintäverkoissa voidaan torjua.

Poliisiosaston näkemyksen mukaan verkkotoimiluvan jatkamisen edellytykseksi esitetty 17 a §:n 2 momentin kolmas kohta on erittäin kannatettava, sillä viranomaisten tarvitseman taajuuskapasiteetin saatavuus ja viestinnän häiriöttömyys sekä jatkuvuus on viranomaisten toiminnan ja kansallisen turvallisuuden kannalta elintärkeää. Sisäministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten mahdollisuudet täyttää niille määrätyt tehtävät ovat merkittävästi riippuvaisia tietoverkoista ja tietojärjestelmien toimivuudesta. Sisäministeriön toimialojen keskeisten operatiivisten tietojärjestelmien käytettävyysvaatimukset ovat keskimäärin 99 % ja hätäkeskusjärjestelmässä vieläkin korkeampi (99,996 %).

Poliisiosaston näkemyksen mukaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 20 §:än ohjelmistotoimiluvan myöntämisen esteeksi ehdotettu rikoslain 34 a luvun 1 §:n 2-kohdassa tarkoitettu terroristisena tekona rangaistavaksi säädetty julkinen kehottaminen rikokseen on perusteltu lisäys. Sama koskee ohjelmistotoimiluvan peruuttamista pykälässä 32.

Poliisiosaston näkemyksen mukaan vastaava säännös tulisi lisätä myös 40 §:n 8 momenttiin. Tällöin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta annetun lain 40 §:n 8 momentti olisi seuraava: ”Radiolupa 34 §:n 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan on myönnettävä, jos ei ole ilmeistä syytä epäillä, että hakija rikkoo tätä lakia tai syyllistyy rikoslain 11 luvun 10 §:ssä tarkoitettuun kiihottamiseen kansanryhmää vastaan taikka 10 a §:ssä tarkoitettuun törkeään kiihottamiseen kansanryhmää vastaan *tai mainitun lain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn julkiseen kehottamiseen rikokseen.”*

Voimassa olevan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 32 §:n osalta poliisiosasto toteaa, että mahdollisuutta peruuttaa ohjelmistotoimilupa toistuvan ja vakavan arpajaislain rikkomisen vuoksi tulisi tarvittaessa aktiivisesti hyödyntää sekä tiivistää tässä tarkoituksessa entisestään Liikenne- ja viestintäviraston sekä rahapelien toimeenpanoa ja markkinointia valvovan Poliisihallituksen yhteistyötä. Tässä yhteydessä on syytä huomioida, että myös eduskunnan valtiovarainvaliokunta on vuoden 2020 talousarviota koskevassa mietinnössään (VaVM 20/2019 vp) korostanut toimia, joilla puututaan tehokkaasti arpajaislain

vastaiseen markkinointiin. Valiokunta toteaa mietinnössään, että Veikkaus Oy:llä on yksinoikeus toimeenpanna ja markkinoida rahapelejä Manner-Suomessa, mutta tästä huolimatta esimerkiksi TV- ja radiokanavilla ja internetsivustoilla esiintyy runsaasti ulkomaisten rahapelien mainontaa. Valiokunta viittaa mietinnössään kesällä 2018 voimaan tulleeseen lainmuutokseen, joka antaa mahdollisuuden ohjelmistotoimiluvan peruuttamiseen osaksi tai kokonaan.

Poliisiosasto ehdottaa, että 321 §:n tarkoittamaan luovuttamisvelvollisuuteen lisätään sana ”viivytyksettä”. Viivytyksettömyysvaatimus olisi perusteltu jo siitä syystä, että 2-kohdassa ja yleisimminkin lainkohdan tarkoittamissa tapauksissa on kyse hengen ja terveyden suojaamisesta.

Poliisiosasto kannattaa esitettyjä muutoksia vaaratiedotteesta sekä kuvaohjelmista annettuihin lakeihin.

Kansallisen turvallisuuden yksikön lausunto

Tämä välilausunto liittyy eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan asiantuntijalausuntopyyntöön liittyen hallituksen esitykseen HE 98/2020.

Kansallisen turvallisuuden yksikkö (KTY) osallistui yhteistyössä poliisiosaston kanssa tiiviisti valmistelutyöhön koskien sähköisen viestinnän palvelulain pykäliä 244 a ja b §. Tämä välilausunto koskee ainoastaan kyseisiä pykäliä. Ehdotetun sääntelyn kansallisen turvallisuuden arviointi (244 a §) ja uutta perustettavaa verkkoturvallisuuden neuvottelukuntaa koskeva ehdotettu pykälä (244 b §) perustuvat liikenne- ja viestintäviraston johdolla tehtyyn työhön, johon osallistuivat sisäministeriön edustajien lisäksi ulkoministeriön ja puolustusministeriön edustajia. Valmistelussa on kattavasti huomioitu eri hallinnonalojen näkemyksiä.

KTY kannattaa kyseisiin pykäliin ja hallituksen esitykseen kirjattua ehdotettua sääntelyä. Ehdotettu sääntely parantaa osaltaan kansallista turvallisuutta viestintäverkon kriittisissä osissa. Viestintäverkot ovat osa kriittistä infrastruktuuria, mutta myös erilaiset yhteiskunnan kriittiset toiminnot ja palvelut tulevat hyödyntämään tehostuvaa verkkoa aiempaan enemmän. Näin ollen on perusteltua säätää pykälistä 244 a ja b §.

Näkemyksemme mukaan on pidettävä tärkeänä, että ehdotettu sääntely on taannehtivaa, jotta kansallinen turvallisuus voidaan taata kehittyvässä viestintäverkossa. Verkkoteknologian kehittyessä kansallisen turvallisuuden suojaamisen näkökulmasta ehdotettuja pykäliä ja niiden ajantasaisuutta on tarpeen arvioida tulevaisuudessa säännöllisesti. Ajantasaisuutta arvioitaessa uudella perustettavalla verkkoturvallisuuden neuvottelukunnalla ja sen suosituksilla tulee olemaan merkitystä (244 b §).

Pelastusosaston lausunto

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt asiantutijalausuntoa sisäministeriötä. Asiantutijalausuntoa on pyydetty myös Hätäkeskuslaitokselta, joka antaa oman lausuntonsa luonnokseen.

Kuten hallituksen esityksen perusteluissa ansiokkaasti todetaan, viestintäverkkojen ja viestintäpalveluiden luotettavuus ja turvallisuus ovat ehdottomia edellytyksiä yhteiskunnan elintärkeille toiminnoille. Viestintäverkot ovat osa kriittistä infrastruktuuria, jonka varassa toimivat useimmat yhteiskunnan, kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen kannalta välttämättömät palvelut. Näiden palveluiden on toimittava luotettavasti sekä normaalioloissa, normaaliolojen häiriötilanteissa, että poikkeusoloissa.

Sisäministeriön pelastusosasto yhtyy poliisiosaston näkemykseen, jonka mukaan on tärkeää huomioida turvallisuusnäkökohdat ja turvallisuusviranomaisten toimintaedellytykset verkkotoimilupien ja radiolupien myöntämisessä sekä muun muassa 5G-teknologian käyttöön oton myötä syntyvät tietoturvahaasteet. Myös pelastusosaston näkemyksen mukaan verkkotoimiluvan jatkamisen edellytykseksi esitetty 17 a §: 2 momentin kolmas kohta on erittäin kannatettava.

Sisäministeriön pelastusosasto on osallistunut vaaratiedotteesta annetun lain säännöksiä koskevaan valmistelutyöhön. Esityksen säännökset ja niiden perustelut vastaavat sisäministeriön näkemyksiä.

Sisäministeriön pelastusosasto kiinnittää huomiota siihen, että vaaratiedotteesta annetun lain 5 §:ssä puhutaan Hätäkeskuslaitoksen tarjoamasta telepäätelaitesovelluksesta yksikössä, kun taas 7 §:ssä puhutaan telepäätelaitesovelluksista monikossa. Säännöksen perusteluissa puhutaan telepäätelaitesovelluksesta kuitenkin yksikössä: ”*Pykälän 2 momentissa tehtäisiin sanamuodollisia tarkistuksia Hätäkeskuslaitoksen tehtävään välittää vaaratiedote. Lisäyksenä olisi Hätäkeskuslaitoksen tehtävä välittää vaaratiedote sen tarjoamaan telepäätelaitesovellukseen.*”

Rajavartio-osaston lausunto

Rajavartiolaitoksen esikunta on tutustunut HE 98/2020 materiaaliin. Kokonaisuutena hallituksen esitys on varsin laaja ja sieltä on pyritty tunnistamaan ne kohdat jotka koskevat Rajavartiolaitoksen tehtäviä ja toimintaa. Rajavartiolaitoksen esikunta lausuu seuraavaa:

Ainoastaan 39§ radiolupa koskee suoraan sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvää taajuushallintaa (PV+RVL), muut esityksen pykälät ovat enemmän pelastustoimeen liittyviä.

39§ Radiolupa

Radiolupa pykälän 2 momentin poistoon ei ole estettä.

Radiolupa pykälän 3 ja 7 momenttien muutokset selventävät nykyistä käytäntöä ja voidaan toteuttaa sellaisenaan.

Muihin pykäliin ei rajavartiolaitoksella ole lausuttavaa. Muutosesitykset ovat lähinnä terminologisia, joilla ei ole merkittävästi RVL toimintaan vaikutusta.

Johtava asiantuntija Linda Viitala

Yhteyshenkilöt lainsäädäntöneuvos Tiina Ferm, poliisiosasto
neuvotteleva virkamies Juha Vehmaskoski, kansallisen turvallisuuden yksikkö
yli-insinööri Arto Lönnroth, pelastusosasto
johtava asiantuntija Linda Viitala, pelastusosasto
erityisasiantuntija Mikko Jääskeläinen, pelastusosasto
järjestämispäällikkö Jari Lahtinen, Rajavartiolaitoksen esikunta